

Ягоднікова Вікторія Вікторівна,*ORCID ID: 0000-0001-5050-2189**доктор педагогічних наук, професор,**проректор науково-педагогічної та інноваційної діяльності**КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»*

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

INNOVATIVE STRATEGIES FOR TEACHERS' PROFESSIONAL DEVELOPMENT IN THE CONTINUING EDUCATION SYSTEM

У статті на основі теоретичного аналізу і практики виокремлені і обґрунтовані інноваційні стратегії професійного зростання педагогів в умовах неперервної освіти. Встановлено, що професійне зростання педагога є багатоаспектним, неперервним процесом розвитку особистісних і фахових якостей учителя, який охоплює оновлення, поглиблення та розширення знань, удосконалення вмінь і навичок, а також самореалізацію у професійній діяльності. Це цілеспрямований процес кількісних і якісних змін у структурі особистості вчителя, спрямований на розвиток фахової компетентності, педагогічної майстерності, мотиваційно-ціннісної сфери та творчого потенціалу, що забезпечує підвищення якості й результативності педагогічної діяльності. Визначено, що неперервна освіта педагога є цілеспрямованим, постійним і систематичним процесом професійного розвитку педагога протягом усього періоду його професійної діяльності, спрямований на оновлення, поглиблення й розширення знань, умінь, компетентностей та особистісних якостей відповідно до змін в освіті й суспільстві. Визначено й обґрунтовано інноваційні стратегії професійного зростання педагогів у системі неперервної освіти. Доведено, найвищої ефективності система неперервного професійного розвитку досягає тоді, коли виокремлені інноваційні стратегії реалізуються у взаємодоповнювальній єдності, утворюючи цілісну екосистему підтримки педагогічного професіоналізму. Персоналізована траєкторія визначає індивідуальний маршрут професійного зростання; цифровізація процесу підвищення кваліфікації забезпечує доступність і гнучкість навчання; коучинг і наставництво створюють середовище рефлексії і підтримки; дослідницькі спільноти слугують майданчиком для обміну досвідом; а дослідження власної практики перетворює кожен педагогічний досвід на джерело нового знання.

Ключові слова: інноваційні стратегії, професійне зростання, система неперервної освіти, педагоги, цифровізація, цифрові технології, коучинг, наставництво, дослідницькі спільноти і мережі, дослідження, власна практика.

The article, based on theoretical analysis and practice, identifies and substantiates innovative strategies for the professional growth of teachers in the context of continuing education. It has been established that the professional growth of a teacher is a multifaceted, continuous process of developing the personal and professional qualities of a teacher, which includes updating, deepening and expanding knowledge, improving skills and abilities, as well as self-realization in professional activity. This is a purposeful process of quantitative and qualitative changes in the structure of the teacher's personality, aimed at developing professional competence, pedagogical skills, motivational and value sphere and creative potential, which ensures an increase in the quality and effectiveness of pedagogical activity. It is determined that the continuous education of a teacher is a purposeful, constant and systematic process of professional development of a teacher throughout the entire period of his professional activity, aimed at updating, deepening and expanding knowledge, skills, competencies and personal qualities in accordance with changes in education and society. Innovative strategies for the professional growth of teachers in the system of continuous education are determined and substantiated. It is proven that the system of continuous professional development achieves the highest efficiency when the selected innovative strategies are implemented in a complementary unity, forming a holistic ecosystem of support for pedagogical professionalism. A personalized trajectory determines an individual route of professional growth; digitalization of the professional development process ensures accessibility and flexibility of training; coaching and mentoring create an environment of reflection and support; research communities serve as a platform for the exchange of experience; and research of one's own practice turns each pedagogical experience into a source of new knowledge.

Key words: innovative strategies, professional growth, continuing education system, teachers, digitalization, digital technologies, coaching, mentoring, research communities and networks, research, own practice.

Постановка проблеми. Успіх модернізації освітньої галузі значною мірою залежить від готовності вчителя до неперервного професійного зростання, що стає критично важливим на тлі глобалізації, інтеграції, цифровізації та специфічних українських викликів. В умовах воєнного стану, вимушеної міграції та енергетичної нестабільності виникає потреба у педагогах, здатних до цифрової мобільності, що виявляється у спроможності проектувати гнучке гібридне навчальне середовище, які володіють високим рівнем емоційного інтелекту та інклюзивності, що передбачає вміння сприймати різноманіття в умовах постійного стресу та невизначеності. Водночас ефективність педагогічної діяльності та якість освітнього процесу в сучасних реаліях визначаються професійною гнучкістю й стійкістю педагога, його критичним мисленням, креативністю, інноваційністю, соціальною відповідальністю та прагненням до постійного самовдосконалення. У зв'язку з цим, актуалізується проблема вдосконалення професійного рівня педагогів через засвоєння нових знань, розвиток практичних умінь та набуття актуального досвіду організації освітньої діяльності відповідно до сучасної педагогічної парадигми.

Зауважимо, що динамічність, швидкоплинність і невизначеність сьогодення зумовлюють постійний і неперервний процес професійного становлення педагога, його зростання, удосконалення педагогічної компетентності та майстерності впродовж усієї професійної діяльності. У цьому контексті неперервне професійне зростання педагогів стає базовою вимогою, яка забезпечує життєздатність та ефективність усієї освітньої галузі.

Аналіз наукових джерел свідчить, що концепція неперервної освіти сформувалась у другій половині ХХ ст. та набула особливого значення в контексті стрімких суспільних змін. Студіюванню проблеми неперервної освіти з фокусом на освіту дорослих присвячені праці українських науковців. Так, неперервна освіта визначена як стратегічний аспект розвитку освіти і науки в Україні (В. Кремень), досліджена освіта дорослих у контексті сталого розвитку суспільства (Л. Лук'янова); розглянута неперервна освіта як засіб національної стійкості в контексті трансформація професійної освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України (Н. Ничкало); обґрунтовані андрагогічні принципи у неперервній освіті (С. Сисова); акмеологічні технології в освіті дорослих (В. Сидоренко) та ін.

Українська педагогічна наука активно досліджує проблему професійного зростання педагогів, їхнього саморозвитку, зокрема вагомий внесок у розроблення цього напрямку внесли такі вчені, як: О. Бондарчук (психологія професійного розвитку керівників та педагогів закладів освіти в кризових умовах); Н. Гребенюк (акмеологічні засади професійного самовдосконалення майбутнього вчителя); І. Зязюн (педагогічна майстерність і професійний розвиток), Л. Хомич (особистісно-професійний розвиток педагога), Т. Сорочан (професійний розвиток педагогів в умовах змін), Л. Набока та В. Маслов (управління професійним зростанням педагогічних працівників) та ін.

Привертають увагу дослідницькі праці проблематики інноваційних процесів у системі підвищення кваліфікації вчителів як складової неперервної освіти педагогів. Вчені і педагоги-практики наголошують на необхідності застосування інтерактивних, практико орієнтованих підходів, що відповідають реальним потребам педагогів (О. Гончарова, О. Савченко, О. Пехота, О. Трофіменко та ін.). Досліджується проблема управління розвитком системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників (В. Олійник), нові підходи до формування змісту підвищення кваліфікації педагогічних працівників (Н. Протасова) та ін.

Отже, чисельні і вагомні за теоретичними та прикладними результатами наукові розвідки з означеної проблематики акцентуються на нових підходах, змісту, формах і методах неперервного професійного розвитку вчителів, оновленню й удосконаленню педагогічних компетентностей та здатності працювати в умовах невизначеності та соціальних змін. Водночас залишаються недостатньо дослідженими питання системної інтеграції інноваційних стратегій у практику неперервного педагогічного розвитку, що і визначає актуальність даної статті.

Мета статті – теоретично обґрунтувати інноваційні стратегії професійного зростання педагогів в системі неперервної освіти,

Виклад основного матеріалу. Аналіз теоретичного доробку та практичного досвіду дає підстави вважати, що професійне зростання педагога є багатоаспектним, неперервним процесом розвитку особистісних і фахових якостей учителя, який охоплює оновлення, поглиблення та розширення знань, удосконалення вмінь і навичок, а також самореалізацію у професійній діяльності. Тобто це цілеспрямований процес кількісних і якісних змін у структурі особистості

вчителя, спрямований на розвиток фахової компетентності, педагогічної майстерності, мотиваційно-ціннісної сфери та творчого потенціалу, що забезпечує підвищення якості й результативності педагогічної діяльності. В цьому контексті, можна стверджувати, що професійне зростання педагога відбувається в процесі його практичної й освітньої діяльності, охоплюючи різні рівні і види неперервної освіти.

Підтвердження цьому знаходимо у Л. Лук'янової, яка вважає, що стратегічним орієнтиром сучасного прогресу є провідний принцип неперервності освіти, зумовлений необхідністю підтримання належного рівня кваліфікації фахівців через постійне оновлення знань, методик і технологій [3].

Неперервна освіта у загальному розумінні трактується як «всеосяжна концепція, що охоплює формальне, неформальне та інформальне навчання, спрямоване на постійний розвиток особистості впродовж усього її життя» [7].

В контексті нашого дослідження слушною думкою є Т. Джаман, яка досліджуючи неперервну освіту як головний системоутворювальний фактор формування особистості фокусується саме на неперервній педагогічній освіті і визначає її як соціально-педагогічну, методичну систему підготовки вчителя, підвищення його професійної майстерності, розвитку особистісних якостей і здібностей протягом усього життя [2].

Неперервну освіту педагога В. Сидоренко розглядає крізь призму формування його професійно-педагогічної компетентності як процес, що реалізується через формальну, неформальну та інформальну освіту і забезпечує готовність педагога здійснювати інноваційну, високопродуктивну професійно-педагогічну діяльність у сучасних соціокультурних умовах [5].

Узагальнюючи вищезазначене неперервну освіту педагога розглядаємо як цілеспрямований, постійний і систематичний процес професійного розвитку педагога протягом усього періоду його професійної діяльності, спрямований на оновлення, поглиблення й розширення знань, умінь, компетентностей та особистісних якостей відповідно до змін в освіті й суспільстві.

Огляд наукових джерел свідчить, що фундаментальними засадами сучасної неперервної педагогічної освіти є: компетентнісна, спрямована на цілеспрямоване формування конкретних фахових компетентностей педагога; особистісно орієнтована – передбачає врахування індивідуальних потреб кожного педагога та побудову

власної траєкторії професійного розвитку; діяльнісна, що утворює навчання через практичну діяльність і рефлексивне осмислення набутого досвіду, проактивно-партисипативна – виявляється у суб'єктності педагогів, їхньої активній участі й ініціативі в процесах прийняття рішень або в спільній роботі, що створює більш продуктивне та ефективне освітньо-наукове середовище для самостійності, творчості та співпраці.

На нашу думку, взаємопов'язаність і взаємодоповненість означених засад утворює методологічне підґрунтя для розроблення інноваційних стратегій професійного зростання педагогів у системі неперервної педагогічної освіти.

Персоналізація траєкторії професійного зростання педагога. У сучасній системі неперервної педагогічної освіти персоналізація дедалі більше розглядається як фундаментальний принцип організації професійного розвитку, що відображає визнання унікальності кожного педагога як особистості і як професіонала. Перехід від масової уніфікованої моделі підвищення кваліфікації до персоналізованої є одним із найбільш значущих концептуальних зрушень у сучасній педагогічній науці та практиці.

Персоналізація в контексті питання, що розглядається, передбачає побудову індивідуальної траєкторії розвитку професійної компетентності, педагогічної майстерності, орієнтованої на унікальні потреби, мотиви, досвід та потенціал педагога, тобто дозволяє перетворити традиційну модель підвищення кваліфікації на динамічний, індивідуально орієнтований процес, у якому педагог виступає не об'єктом навчання, а його співорганізатором.

Таким чином, персоналізовані траєкторії розвитку є виразом глибинної зміни у розумінні природи професійного розвитку педагога: від зовнішньо організованого процесу засвоєння визначеного змісту до внутрішньо мотивованого, самоспрямованого руху кожного педагога власним унікальним шляхом до педагогічної майстерності.

Цифровізація процесу підвищення кваліфікації. Трансформація сучасної освіти відбувається через цифровізацію, оскільки в теперішніх умовах впровадження цифрових технологій відкриває якісно нові можливості для організації неперервного навчання педагогів. У інформаційному суспільстві цифровізація освіти перестає бути інструментальним засобом і перетворюється на системоутворювальний чинник модернізації всієї системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Важливою перевагою цифрових форм підвищення кваліфікації є їхня варіативність

і модульність. Педагог має змогу опанувати окремі тематичні модулі, поєднувати навчання з професійною діяльністю, повертатися до вивченого матеріалу та застосовувати набуті знання в реальному педагогічному процесі практично одночасно з їх засвоєнням. Така інтеграція навчання і практики забезпечує вищу ефективність засвоєння знань порівняно з традиційними курсовими форматами.

Цифровізація процесів підвищення кваліфікації відбувається через масові відкриті онлайн-курси (МООС), вебінари, електронні навчальні середовища та платформи для дистанційного навчання значно розширюють доступ педагогів до якісних освітніх ресурсів незалежно від географічного розташування [8]. Такі платформи, як Coursera, EdX, Prometheus, «На урок», Google Classroom та інші, надають педагогам можливість самостійно обирати освітню траєкторію, темп і зміст навчання відповідно до власних професійних потреб і дефіцитів. Це суттєво демократизує доступ до якісної освіти, незалежно від географії.

Таким чином, цифровізація процесів підвищення кваліфікації розширює традиційні форми навчання, технологічно модернізує форми навчання, принципово змінює логіку організації професійного розвитку вчителя: від епізодичного підвищення кваліфікації до внутрішньо мотивованої, неперервної, персоналізованої освіти впродовж усього професійного життя.

Коучинг та наставництво. Коучинг як стратегія професійного розвитку ґрунтується на засадах партнерської взаємодії між досвідченим педагогом (коуч або ментор) і педагогом, що базується на принципах недирективності, довіри, активного слухання та потужних запитань, спрямованих на розкриття внутрішнього потенціалу педагога, усвідомлення ним власних ресурсів і самостійне визначення шляхів професійного вдосконалення.

У практичному вимірі педагогічний коучинг реалізується через різноманітні форми: індивідуальні коучингові сесії, спостереження за уроком з наступним рефлексивним обговоренням, спільне планування та аналіз педагогічної діяльності, портфоліо як інструмент самооцінки і цілепокладання, а також групові форми – командний коучинг і педагогічні лабораторії.

Щодо наставництва як стратегії професійного зростання педагогів, то на нашу думку, доречною є наукова позиція Л. Пуховської, яка наголошує, що наставництво (менторинг) є однією з найефективніших форм підтримки педагогів-початківців та педагогів, які освоюють нові педагогічні

ролі [4]. Дослідниця розглядає наставництво як особливий вид професійних відносин, у яких досвідчений педагог (ментор) цілеспрямовано передає молодшому колезі не лише фахові знання й уміння, а й педагогічну культуру, ціннісні орієнтири та практичну мудрість, що не піддається формалізації у навчальних програмах і підручниках. Саме ця здатність транслювати педагогічний досвід робить наставництво незамінним інструментом введення початківця у професію.

Таким чином, педагогічний коучинг і наставництво є не просто методичними прийомами, а цілісною філософією професійного розвитку, яка ґрунтується на визнанні цінності живого педагогічного досвіду, довіри до внутрішнього потенціалу педагога та переконанні у тому, що найглибше і найстійкіше навчання відбувається не через трансляцію знань, а через усвідомлену рефлексію спільно пережитого досвіду.

Дослідницькі спільноти та мережі. В українській педагогічній науці проблематика педагогічних спільнот педагогів розглядається як форма організації колективного педагогічного дослідження, де кожен учасник є одночасно і дослідником, і практиком, і критичним рефлексивним спостерігачем власної та колективної діяльності [6]. Таким чином, ці спільноти об'єднують учителів навколо спільних професійних проблем, дослідницьких питань або інноваційних педагогічних практик, перетворюючи колективний досвід на потужний ресурс індивідуального і групового розвитку.

Особливу роль у неперервній освіті педагогів відіграє розвиток професійних онлайн-спільнот і мережевої взаємодії педагогів. Соціальні мережі, форуми, телеграм-канали та спеціалізовані освітні платформи стають майданчиками для горизонтального обміну досвідом, педагогічними знахідками та методичними розробками.

Практика свідчить, що мережева взаємодія забезпечує оперативний обмін актуальними знаннями та сприяє спільному вирішенню професійних проблем, тому є одним із найефективніших інструментів неформальної освіти.

Дослідження власної практики. Ще однією з інноваційних стратегій професійного зростання педагогів, яка передбачає залучення педагога до систематичного аналізу своєї діяльності, генерування гіпотез та їх практичну перевірку в реальному освітньому середовищі [1].

Ця стратегія органічно поєднує навчання та педагогічну діяльність, перетворюючи вчителя з об'єкта підвищення кваліфікації на активного

суб'єкта власного розвитку. На відміну від традиційної академічної науки, що прагне до узагальнень і універсальних закономірностей, дослідження власної практики орієнтоване на конкретний контекст, а саме: клас, школу, педагогічну проблему. Це робить його результати безпосередньо застосовними у практиці педагога-дослідника, а сам процес дослідження невіддільним від повсякденної педагогічної діяльності.

Зауважимо, що інструментарій дослідження власної практики є різноманітним і доступним для використання безпосередньо у педагогічній діяльності. До найпоширеніших методів належать: педагогічний щоденник як інструмент систематичної рефлексії власного досвіду; відеоспостереження та аналіз уроків; портфоліо учнів і педагога як свідчення динаміки результатів; анкетування та інтерв'ювання учнів і колег; аналіз учнівських робіт; колегіальне спостереження з наступним рефлексивним обговоренням.

Отже, суттєвою відмінністю дослідження власної практики від традиційних форм підвищення кваліфікації є його проблемно-орієнтований характер. Педагог досліджує власну реальну педагогічну проблему, що має для нього особистісний професійний смисл. Це забезпечує якісно вищий рівень мотивації та залученості, ніж участь у стандартизованих курсах підвищення кваліфікації.

Не менш важливою є рефлексивна складова дослідження власної практики. Рефлексія у контексті дослідження власної практики є осмисленням критичним переосмисленням власних педагогічних переконань, цінностей і базових припущень, що лежать в основі педагогічних рішень.

В українській системі освіти дослідження власної практики набуває інституційного визнання у контексті реформи «Нова українська школа», яка передбачає активну дослідницьку позицію педагога як одну з ключових характеристик сучасного

вчителя. Концепція НУШ орієнтує педагогів на постійний аналіз результатів власної діяльності, готовність до змін і здатність самостійно розробляти педагогічні рішення, адекватні конкретному освітньому контексту, а не лише відтворювати готові методичні зразки.

Таким чином, дослідження власної практики є методом підвищення кваліфікації, джерелом нового знання і професійного зростання педагога.

Висновки. Узагальнюючи вищевикладене доходимо висновку, що найвищої ефективності система неперервного професійного розвитку досягає тоді, коли виокремлені інноваційні стратегії реалізуються у взаємодоповнювальній єдності, утворюючи цілісну екосистему підтримки педагогічного професіоналізму. Так, персоналізована траєкторія визначає індивідуальний маршрут професійного зростання; цифровізація процесу підвищення кваліфікації передбачає використання цифрових технологій, які забезпечують доступність і гнучкість навчання; коучинг і наставництво створюють середовище рефлексії і підтримки; дослідницькі спільноти забезпечують горизонтальний обмін досвідом; а дослідження власної практики перетворює кожен педагогічний досвід на джерело нового знання.

Отже, реалізація інноваційних стратегій професійного зростання педагогів є необхідним і важливим чинником підвищення якості освіти, психологічної стійкості, професійної ідентичності та здатності педагогічної спільноти зберігати освітню неперервність у найскладніших обставинах.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою інтегрованих моделей неперервного розвитку педагогів, адаптованих до специфіки українського освітнього простору, а також із вивченням ефективності окремих стратегій у різних інституційних контекстах і на різних етапах педагогічної кар'єри.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дем'яненко, Н. М. Дослідження педагогічних практик як форма неперервного навчання вчителів. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 2022. № 1 (70). С. 7–15.
2. Джаман Т. В. Неперервна освіта як головний системоутворювальний фактор формування особистості. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2019. № 1 (66). С. 161–165. URL: <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2019/66/part1/34.pdf>
3. Лук'янова Л. Неперервна освіта впродовж життя: історичний огляд, сучасні реалії. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. 2015. № 2 (15). С. 187–192.
4. Пуховська Л. П. Наставництво як форма підтримки педагогів-початківців у системі неперервної освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2015. Вип. 18. С. 56–62.
5. Сидоренко В. В. Розвиток професійної компетентності сучасного педагога в умовах відкритої освіти: кластерний аналіз. *Професійна компетентність педагога в умовах оновленого змісту освіти та вимог ринку праці*: матеріали III регіональної науково-практичної конференції. Вінниця: Вінницька міська друкарня, 2017. С. 8–17.
6. Хомич Л. О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів. Київ: Магістр-S, 1998. 200 с.

7. Delors, J. et al. Learning: The Treasure within. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-First Century, UNESCO Publishing. 1996. DOI: <https://doi.org/10.7788/ijbe.1996.24.1.253>

8. Morze, N., & Strutynska, O. (2021). Digital transformation in teacher education in Ukraine. *Educational Technology Quarterly*, 2021. № 21 С. 79–204. DOI: <https://doi.org/10.55056/etq.20>

Ягоднікова В. В.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY)

Дата першого надходження статті до видання: 06.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 16.04.2026

